

Lan Kim Tuyên Hiếm Quý?

Ngày 18 tháng 9-2007, chúng tôi có phổ biến một bài: Phát hiện một loài lan hiếm quý. Vài ngày sau đó chúng tôi nhận điện thư và điện thoại hỏi về cây lan này và nhất là gần đây ông Đỗ Khắc Tài từ Đức quốc gửi cho vài tấm hình và câu hỏi như sau:

Lan này tôi trồng trong nhà ở Germany không thấy gì đặc biệt cả, hoa nó nhỏ sù. Ở Việt Nam lại cho là Lan hiếm?

Vậy xin trả lời chung như sau:

1. [Lan Kim Tuyên](#) (*Anoetochilus*) là một loài lan (genus) gồm chừng 40-50 giống (species) trong đó có chừng 25 giống mọc suốt từ Hy Mã Lạp sơn, Thái lan, nam Trung hoa, Việt Nam, Đài Loan, Tân Tây Lan và Úc châu. Loài lan *Anoetochilus* do Carl von Blume đặt ra vào năm 1810 do chữ *La Tinh*: *Anoectos* (open) có nghĩa là mở ra và *cheilos* (lip) là môi. Sau đó Blume lại đề nghị thay đổi thành *Anectochilus* nhưng các nhà thảo mộc thời đó đã không tán thành.
2. Theo *Orchids of Indochina* do Seidenfaden ấn hành năm 1992, có ghi lan Kim Tuyên: *Anoetochilus setaceus* auct. non Bl Averyanov 1988 chỉ là đồng danh (synonym) của lan *Anoetochilus roxburghii* đã được Lindleyii công nhận vào năm 1832. Theo quy ước quốc tế tên cây lan nào công bố trước sẽ được chấp nhận, còn những tên đặt sau chỉ được coi như là đồng danh mà thôi.

Vì vậy cho nên trong mục Hình Ảnh Hoa Lan Việt Nam, cây lan *Anectochilus staceus* được ghi theo tên *Anoetochilus roxburghii* mà giáo sư Phạm Hoàng Hộ gọi là Giải thù Roxburgh và Trần Hợp là lan sứa hồng, nay lại biết thêm một tên mới đó là lan Kim Tuyên. Không biết tên này là tên dân gian đã phổ biến trong đại chúng hay do ai đặt ra, nhưng tên này có vẻ hay hơn 2 tên kể trên.

3. Thế nào là cây lan hiếm quý? Vấn đề này thực khó lòng mà trả lời. Theo định nghĩa thông thường: Hiếm (hiếm hoi) = ít khi thấy, Quý (quý báu) = được ưa chuộng. Thông thường cây lan này tuy hiếm thấy ở một vài quốc gia, nhưng lại đầy rẫy ở các quốc gia khác, ngoại trừ những cây đặc hữu (endemic). Đối với người sưu tầm giống lan này, đây là một giống lan hiếm quý vì khó lòng tìm nơi bán ra và khi tìm được, cho rằng hiếm quý. Đối với người ham chuộng những cây lan có đủ cả hương lẫn sắc cây này chẳng có gì đáng chú ý. Khi mới tìm ra được, người ta cho rằng đây là một giống lan hiếm quý sau đó vợ vét đem xuất cảng sang Trung quốc làm thuốc bắc, làm cho cây này gần như tuyệt chủng, bây giờ cây này lại trở nên hiếm quý.
4. Loài lan *Anoetochilus* hoa nhỏ chẳng có gì hấp dẫn, nhưng trên lá có những đường gân khá đẹp cho nên người ta thường nhân lẫn với các loài lan trang sức (jewel orchids) lan ngọc thạch (jade orchids) như: *Eucosia*, *Goodyera*, *Ludisa*, *Cyclopogon* và *Macodes*. Những loài lan này hoa lá gần giống nhau nên chỉ có những nhà chuyên môn mới nhận ra qua những cấu trúc khác biệt.

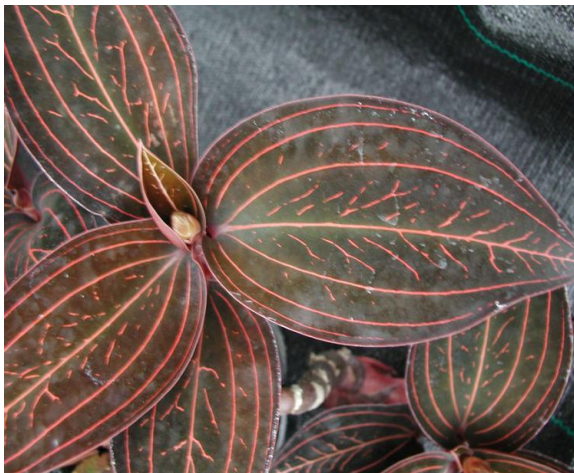
Sau đây, chúng tôi xin trình bày một số hình ảnh để quý vị cùng nhận thức, nhất là quý vị ở quê nhà có thể tìm ra những loài lan chúng ta chưa từng để ý đến.

Anct. setaceus
Hình: Đỗ Khắc Tài

Hoa *Anct. setaceus*
orchidphoto.org

Anct. roxburghii
Hình: mendelu.cz

Anct. roxburghii
Hình: orchidspecies.com

Anct. roxburghii
Hình: janglorchids.com

Anct. roxburghii
Hình: tropicalexotica.com

Macodes petola
Hình: parksideorchids.com

Macodes petola
Hình: orchidspecies.com

Ludisia discolor
Hình: merkleorchids.com

Godyera repens
Hình: wikimedia.org

Cyclopogon lindleyanum
Hình: sborchid.com

Ludisia discolor
Hình: nmog.org

Cyclopogon lindleyanum
Hình: merkleorchids.com

Tuy rằng hoa nhỏ, nhưng nhìn kỹ 2 tấm hình kể trên hoa lá cũng khá hấp dẫn đấy chứ?

Placentia 30 tháng 9, năm 2007
BÙI XUÂN ĐÁNG